

Underlag för städrutiner

Allergikommittén i Kristianstads kommun
Uppdaterat i april 2015

Kommunstyrelsen antog år 2005 en policy för inomhusmiljö och allergianpassning med allergikommitténs kunskapsunderlag som bilaga.

Kristianstads kommuns mål för städning och städbarhet

- De som vistas i kommunens lokaler ska inte drabbas av ohälsa, överkänslighetsreaktioner eller allergiska symtom på grund av brister i eller okunskap om de rutiner som gäller kring städningen.
- Det ska finnas tydliga rutiner såväl för själva städningen som för de förberedelser som åligger de verksamma i lokalerna. En god städning ska betraktas som ett delat ansvar och inte enbart städpersonalens.
- Lokalernas utformning, material och inredning ska väljas med städbarheten som ett kriterium, i samråd med städpersonalen.
- Onödig nedsmutsning ska förhindras genom förebyggande åtgärder.
- Städpersonal och annan personal som har städning som en del av sina arbetsuppgifter ska ha god kunskap om städningens och städmetodernas betydelse för inomhusmiljön.

Allergikommitténs underlag för städrutiner

är avsett att användas som en ram för städarbetet som utförs inom kommunen. Underlaget innehåller också åtgärder för att underlätta städningen. Det ska vara ett stöd för planering, prioritering och ansvarsfördelning samt utformning av städscheman. Underlaget har avgränsats till att behandla de aspekter på städningen som bedöms ha störst betydelse för människors hälsa. De principer som finns i underlaget ska kunna tillämpas i de flesta lokaler där människors vistas.

Innehållsförteckning

Varför ska vi städa?.....	2
Varför behöver vi tydliga städrutiner?.....	3
Bra städning medför:.....	4
Dålig städning medför:.....	4
Hur och vem ska städa?.....	5
Metoder och rutiner.....	5
Vem ska städa?.....	5
Hur bör vi städa?.....	7
Städmetoder.....	7
Hur ofta bör vi städa?.....	8
Storstädning.....	9
Vad innebär storstädning?.....	9
Metoder för golvbehandling.....	9
En god städning - ett delat ansvar.....	10
Allergistädning.....	11

Varför ska vi städa?

Städning avlägsnar damm och andra föroreningar som finns i vår inomhusmiljö. Vi städar för att minska risken för smittspridning och ohälsa, i materialvårdande syfte samt inte minst för att skapa trivsamma miljöer.

Vi tillbringar i dag cirka 90% av vår tid inomhus. Det medför att inomhusmiljön har stor inverkan på vår hälsa.

Andelen personer med allergi och annan överkänslighet har ökat under senare decennier. Det är främst barnen som drabbas eftersom de är extra känsliga. Idag räknar man med att minst en tredjedel av barnen i skolan uppvisar tecken på allergi eller överkänslighet i någon form. Många av dem har astma.

För att förhindra att personer med någon form av överkänslighet får symtom är det

viktigt att antalet allergener hålls på en så låg nivå som möjligt. Allergener är ämnen som framkallar allergier, till exempel kvalster, djurhår, mögel, cigarettrök.

Damm inomhus kan innehålla en mängd olika ämnen som bakterier, virus, allergener, mögelsporer, födoämnesrester med mera. Städningen bidrar till att olika föroreningar som kan påverka luftkvaliteten förs bort. Vid bristfällig städning virvlar det upp mer damm än normalt när lokalerna används.

Ett vanligt klagomål på inomhusmiljön är "torr luft". Det kan bero på hög halt av partiklar i luften. Städning är viktig för alla men speciellt för de som har allergi eller annan överkänslighet. Städning är förstås viktig även ur andra synpunkter till exempel för hygien och trivsel.

Det är viktigt med tydliga städrutiner

Det finns inga detaljerade föreskrifter om städfrekvens och metoder. Däremot finns det allmänt formulerade regler både inom arbetsmiljölagstiftningen och miljöbalken. Reglerna innebär att städning av lokaler ska skötas så att man förbygger risk för ohälsa och smittspridning. Man ska ha tydliga rutiner för att åstadkomma detta. Det finns Allmänna Råd om städning i skolor, förskolor, fritidshem och öppen fritidsverksamhet från Folkhälsomyndigheten, som bland annat anger riktlinjer för hur ofta städning av exempelvis golv ska ske.

Underlaget för städrutiner har som syfte att tydliggöra hur städningen bör genomföras och utgår från de rekommendationer som finns för att åstadkomma en sund inomhusmiljö. Underlaget bör användas som utgångspunkt vid planering, prioritering och ansvarsfördelning samt vid utformning av städscheman.

Erfarenheter visar att om det saknas tydliga ramar så är städningen en post som man ofta överväger att göra nedskärningar i vid perioder med sämre ekonomi. Sådana nedskärningar bör alltid göras med utgångspunkt från de konsekvenser de kan få för de människor som vistas i lokalerna.

Ett annat viktigt syfte med underlaget för städning är att tydliggöra allas ansvar för att de lokaler vi vistas i ska kunna städas effektivt. Det gäller allt från enkla åtgärder för att hålla ordning och öka andelen fria städbara ytor till eftertanke vid val av konstruktionslösningar och inredning.

Här kan du läsa mer:

Folkhälsomyndighetens Allmänna råd om städning i skolor, förskolor, fritidshem och öppen fritidsverksamhet (FoHMFS 2014:19)

Bra städning medför:

Renare luft

Städning bidrar till att minska mängden damm och andra föroreningar som påverkar luftkvaliteten. Damm kan innehålla många allergiframkallande ämnen.

Minskat slitage

God städning är en kapitalbevarande insats eftersom det medför att lokalerna bättre underhålls och bevaras. En lokalvård som på ett effektivt och ändamålsenligt sätt rengör lokalerna minskar slitaget och behovet av periodiskt underhåll.

Bättre hälsa och ekonomisk vinst

En välstädad och ren miljö är en betydelsefull förebyggande faktor och kommer att medföra ekonomiska vinster för samhället i form av en friskare befolkning.

Dålig städning medför:

Ökad infektionsrisk

Bristfällig städning i lokaler där många människor vistas misstänks bidra till så kallade sjuka-hus-symptom, ökad förekomst av luftvägsinfektioner och andra typer av infektionssjukdomar.

Ökad risk för allergireaktioner

Städningen är viktig för alla men särskilt för dem som redan är allergiska och överkänsliga. För dem kan bristfällig städning orsaka ökade besvär och utlösa en allergisk reaktion eller ökade behov av medicinering.

Hur ska vi städa?

Metoder och rutiner

Städschema och städrutiner är viktiga hjälpmedel för goda städresultat. Rutinerna bör beskriva städningens omfattning och vilka metoder som ska användas.

De principer som anges på följande sidor ska användas som underlag för de städscheman som tas fram för olika lokaler. En anpassning måste göras till hur lokalen används och hur den är inredd, men för normala förhållanden bör det som anges på sidorna 7-8 följas. Därutöver finns också många inslag i städningen som inte behandlas i detta underlag, men som också måste beaktas när man utarbetar städscheman och bedömer tidsåtgången.

Städpersonal och övrig personal som har ansvar för städning ska ha god kännedom om de städscheman, rutiner och metoder som används! De ska också ha kunskap om hur städningen och metoderna som används påverkar människors hälsa. Även övrig personal behöver känna till detta samt vad de kan göra i förebyggande syfte.

Vem ska städa?

Huvudsakligen är det städpersonal som utför städningen men när städpersonal omnämns så avses även andra personalgrupper som har städning som en del av sina arbetsuppgifter. Exempel på detta är förskolans och skolans personal som ansvarar för en del av städningen.

Det är inte självklart att städpersonalen ska utföra alla rengöringsmoment som ingår i underlaget. Därför måste ansvarsfördelningen för de olika momenten klargöras inom varje enhet. Det är annars lätt att något "faller mellan stolarna" och aldrig blir gjort.

Tvätt av textilier kan nämnas som ett klassiskt exempel på ett rengöringsmoment som ofta glöms på grund av otydlig ansvarsfördelning. Det kan också vara så att annan personal än städpersonalen bäst kan komma åt att rengöra vissa ytor när de är fria. Ett sådant exempel är när man plockar undan utställt material i klassrummen.

Ett annat exempel är att om någon personalgrupp väldigt gärna vill ha lösa mattor eller annat som försvårar städningen. De bör då ta ansvar för att hålla mattorna rena.

I undervisningen finns ofta ett pedagogiskt syfte med att eleverna får lära sig att hålla ordning omkring sig och även utföra viss grovstädning, till exempel att plocka upp skräp i klassrum och korridorer.

Det är viktigt med ett gott samarbete mellan städpersonal och övrig personal. De kan tillsammans planera så att städning sker på den bästa tiden för dem båda och att städbarheten blir den bästa.

Ett exempel är att förskolans och skolans personal städar golvet vid matplatsen efter måltider.

Brukarna av lokalen kan öka tillgängligheten för städpersonalen genom att fästa upp elkablar och ställa i ordning möbler. Det är också viktigt att se till att material och andra saker är undanplockade. Det är bra med sluten förvaring och stängda skåp. Lösa mattor bör undvikas (se sid 10-11 En god städning - ett delat ansvar).

Hur bör vi städa?

Vilken städmetod som är lämplig beror på lokalens beskaffenhet och på hur den används. Det är viktigt att redan i inredningsskedet planera för en lättstädad miljö. Rådgör med tillverkaren av golvet om hur man lämpligast rengör.

Miljövänligt är inte alltid detsamma som allergivänligt! Om rengöringsmedel måste användas – välj med omsorg! Undvik starkt doftande rengöringsmedel!

Städmetoder

Våttorkning bör användas i begränsad utsträckning. Utrymmen där våttorkning lämpar sig är i till exempel matsalar, entréer och hygienutrymmen. Kvarvarande fukt kan ge upphov till oönskade emissioner från golvmaterialet samt gynna tillväxt av bakterier och mikroorganismer. Vatten kan tränga in under lister och liknande och vålla fuktskador. Våttorkning är en helt olämplig metod på linoleumgolvet.

Fuktmoppning görs med moppar av syntetmaterial med elektrostatisk effekt. Impregnerade moppar samlar effektivt

upp damm. De vegetabiliska oljor, som vanligtvis används, utgör vad man vet ingen hälsorisk. Viss försiktighet vid bruk i förskola/skola skadar inte. Begär varuinformation och undvik parfymade oljor. Svårare fläckar tas med fuktig metod. Våtare fuktmoppning görs vid behov efter moppning med impregnerade moppar. Moppar och mikrodukar bör tvättas efter varje användningstillfälle.

Sopning virvlar upp damm och bör undvikas.

Dammsugning bör göras med centraldammsugare eller konventionell dammsugare med specialfilter (mikro, hepa, S-klass, kol och ulpa). Byt påse innan den blir full. Det är viktigt att centraldammsugaren är installerad så att avluften inte kan återinföras i lokalen och att tilluften i lokalen är tillräcklig.

Dammtorkning ska i första hand ske med elektrostatisk duk eller med fuktad städduk. Dammvippor rekommenderas inte eftersom dammet inte minskar utan bara flyttas runt i lokalen.

Hur ofta ska vi städa?

Städning bör i huvudsak ske enligt nedanstående fyra nivåer. De bör ses som en ram som anger den normala frekvensen och bör ligga till grund för de städsche-man som upprättas för olika typer av lokaler. En behovsanpassning beroende på hur lokalerna används bör alltid ske. Generellt kan också sägas att städningen bör utföras tätare än nedanstående intervall vid behov, exempelvis vid ökad risk för smittspridning på en förskola.

- **Daglig städning** bör omfatta golv, bord, bänkar, stolar etc i lokaler som används stadigvarande av barn. Exempel på sådana utrymmen är klassrum, förskolelokaler, uppehållsrum, samlings-salar och dagcentraler. Även toaletter, tvätt- och duschrum, omklädningsrum och liknande bör städas varje dag, en till flera gånger. Entréer bör också städas dagligen för att minska nedsmutsningen av övriga utrymmen. Daglig städning bör även omfatta ytor som man ofta tar i med händerna, till exempel handtag och lysknappar.
- **Veckostädning** bör ske av horisontella ytor som vi har i vår omedelbara närhet när vi vistas i lokalerna, eller som vi ofta hämtar material från.

Även lågt sittande armaturer bör städas veckovis. Dessa ytor kan bidra relativt mycket till partikelhalten i luften. I de utrymmen som exemplifieras i föregående punkt (utrymmen där barn vistas) bör de horisontella ytorna och exempelvis lågt hängande armaturer torkas av två gånger per vecka. Stoppade möbler i sådana utrymmen bör dammsugas en gång per vecka (se sidan 10-11 om val av inredning). Detta är ett exempel på städning som inte görs av städpersonalen. Golv i kontor och övriga utrymmen bör städas minst en gång per vecka.

- **Månadsstädning** bör ske av ytor som är mer svåråtkomliga eller inte finns direkt i vistelsezonen, men som samlar mycket damm och därmed inverkar på inomhusmiljön. Till exempel lister, radiatorer, tavlor och ventilationsdon bör torkas av. Det bör även torkas av ovanpå skåp och rör som är rimliga att komma åt. En gång per månad bör också golvbrunnar rengöras.
- **Storstädning** (se nästa sida)

Storstädning

Storstädning bör ske återkommande under året och omfatta ytor som inte ingår i de övriga städmomenten samt en grundligare rengöring av särskilt belastade ytor. Vid behov bör även golvvård utföras då det gör golven tåligare och lättare att rengöra. Trä- och textilslöjdssalar bör storstädas minst två gånger per år. På nästa sida finns beskrivning av de moment som normalt ingår i storstädningen. En gång per år bör även textilier, som gardiner, draperier och bonader tvättas/rengöras.

Vad innebär storstädning?

Storstädning innebär följande:

- att möbler torkas av eller dammsugs,
- att fläckar på tvättbara väggar tas bort och andra väggar dammas av,
- att armaturer och rörinstallationer rengörs med torr elektrostatisk metod,
- att invändiga fönster i fönsterpartier och dörrar putsas,
- att gymnastikredskap fukttorkas och ribbstolar samt bommar torkas av,
- klädskaåp i omklädningsrum torkas av in- och utvändigt,
- att toaletter rengörs grundligt,
- att golv rengörs och behandlas enligt

tillverkarens instruktioner samt

- att höjdstädning bör göras i samband med storstädning

Golvbehandling - metoder

Plastgolv: Mindre slitna golv skuras lätt med "blå" skurrondell och behandlas med minst två lager polish. Mer slitna golv skuras med brun skurrondell och behandlas med minst två lager polish.

Linoleumgolv: Behandlas med polerbar/semipolerbar polish alt golvwax, beroende på i vilken lokal mattan finns och vad den tidigare är behandlad med. På golv som måste våttorkas ofta bör man lägga grundpolish och polish.

Halkfria golv (klinker/stengolv): Maskinskurning med nylonborste och grovrengöringsmedel för klinker och sten.

Trägolv: Behandlas enligt fabrikantens anvisningar.

Textila golv: Behandlas enligt fabrikantens anvisningar. Bör dock undvikas då de samlar damm och bakterier, etc.

Golv i idrottshallar: Behandlas enligt fabrikantens anvisningar.

En god städning - ett delat ansvar

Tänk på att det kan finnas rengöringsmoment som enklast utförs av annan än städpersonal, såsom rengöring av leksaker, grovstädning av slöjdsalar med mera.

Inför städningen bör personalen på arbetsplatserna ta ansvar för att lokalerna förbereds så att städning underlättas och en god ordning upprätthålls. För att detta ska löpa smidigt är det viktigt att städningen så långt det är möjligt samordnas med den ordinarie verksamheten och överenskommelse sker om lämplig tidpunkt. Bland annat bör man se till följande:

- att inredning och möblering är gjord så att dammansamlade och svåråtkomliga skrymslen undviks,
- att golven är fria från onödigt hinder material, som väskor, skor, kartonger med mera,
- att arbetsmaterial och andra saker i möjligaste mån ställs undan i skåp och lådor,
- att stolar i klassrum och matsal är uppställda eller hängda på borden.

För att förebygga nedsmutsning, undvika dammansamling och underlätta städning bör följande gälla:

- Entréer bör förses med skrapgaller utomhus och efterföljande textil gumimatta inomhus som torkar av skorna.

- Kapprum bör ha en egen ingång med möjlighet till bra utrymme för förvaring av ytterkläder samt förvaring av extra-kläder.
- Vägghängda skohyllor bör finnas i tillräcklig mängd i de förskolor och skolor där skorna tas av.
- Förvaring i skåp bör väljas före öppna hyllor, helst sådana som går från golv till tak eller har sluttande överdel.
- Fast inredning som samlar damm bör undvikas. Det gäller till exempel högt belägna horisontella ytor såsom rör, armaturer, ej takanslutna skåp, lösa inbertak mm.
- Inredning och möblering bör göras så att dammansamlade och svåråtkomliga skrymslen undviks.
- Under möbler och annan inredning bör det finnas en fri höjd av minst 20 cm, om de inte är golvanslutna eller försedda med hjul och lätta att flytta.
- Vid inköp av möbler och textilier bör städpersonalens erfarenhet och kunskap tas tillvara. Vid valet bör stor vikt läggas vid tvätt- och rengörbarhet.
- Stoppade möbler och lösa mattor bör undvikas. Om sådana väljs ska det ske med medvetenhet om de särskilda städinsatser som det innebär och att särskild vikt behöver läggas vid tvätt-

och rengörbarhet. Begagnade stoppade möbler bör inte köpas eftersom dessa kan innehålla allergener av olika slag.

- Sladdar till datorer och annan utrustning bör hängas upp eller samlas så att de hålls undan från ytor som ska städas.
- Material som ställs ut eller hängs upp i klassrummen/på förskolan bör tas ner eller bytas ut efter en till två månader.
- Vid särskilt nedsmutsande verksamhet, som trä- och textilslöjd, metallslöjd, hemkunskap och andra praktiska ämnen, bör det finnas rutiner för att begränsa nedsmutsningen efter varje lektion. Som en del av ämneskunskapen i praktiska ämnen bör det ingå att hålla rent och i ordning omkring sig.
- Växter bör duschas med jämna mellanrum, även konstgjorda.
- Platsen för förvaring av tunga gymnastikredskap bör varieras så att städning under och bakom dessa kan ske.
- I förskolan bör det finnas rutiner för att rengöra exempelvis leksaker och tvätta madrass- och kuddöverdrag och filter som används av barn som sover middag. Frekvensen avgörs t.ex. av smittorisk samt om barnen har sina "egna" madrass- och kuddöverdrag.
- Vid nyinköp, se allergichecklista för detaljer.

Allergistädning

Mottot ska vara att alla lokaler ska vara anpassade för alla barn. För extremt känsliga barn kan städningen behöva utökas och anpassas ytterligare för att minimera allergenerna i lokalerna.

Allergistädning är en form av utökad städning som praktiseras på förskola/skola vid behov (läkarintyg krävs). Städningen förbehålls personer med svår allergi och astma och utförs därför oftast bara i ett fåtal av skolans salar. Har man beslutat att allergistädning ska ske i vissa salar på en skola får detta inte innebära att man drar in på städningen i övriga salar.

För att allergistädningen ska kunna fylla sin funktion är det en förutsättning att städbarheten är god, det vill säga att punkterna ovan är uppfyllda.

Det här underlaget har tagits fram av allergikommittén i Kristianstads kommun. Som utgångsmaterial har kommittén använt Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i förskolor och skolor.

Kontaktpersoner:

Städledare
Barn- och utbildningsförvaltningen, Kristianstads kommun
Tfn 044-13 50 00

Hälsoskyddsinspektör
Miljö- och hälsoskyddskontoret, Kristianstads kommun
Tfn 044 – 13 50 00

Åsa Persson, allergikonsulent
Centralsjukhuset Kristianstad, Nordöstra Skånes sjukvårdsdistrikt
Tfn 044 – 309 13 55

Hemsida
www.kristianstad.se/allergi

